

**Załącznik nr 1 do regulaminu cmentarza Parafialnego NMP Matki Zbawiciela
w Mikołowie**

**Wskazania dotyczące zarządzania cmentarzami parafialnymi
w archidiecezji katowickiej
(dokument II Synodu Archidiecezji Katowickiej)**

Postanowienia ogólne

§ 1.

Zaleca się, by każda parafia miała własny cmentarz. Dlatego proboszcz parafii, która cmentarza nie posiada, ale dysponuje odpowiednimi możliwościami, winien starać się o jego założenie.

§ 2.

1. Zgodnie z obowiązującym prawem polskim groby ludzi mogą być usytuowane jedynie na cmentarzach.
2. Rozróżnia się następujące rodzaje grobów: ziemne, murowane, rodzinne, katakumby i kolumbaria.
3. Ilekroć w niniejszej instrukcji jest mowa o:
 - a. **grobie ziemnym** – należy przez to rozumieć dół w ziemi, do którego składa się trumnę ze zwłokami lub urnę i zasypuje je ziemią;
 - b. **grobie murowanym** – należy przez to rozumieć dół, w którym boki są murowane do poziomu gruntu, do którego składa się trumnę ze zwłokami lub urnę;
 - c. **grobie rodzinnym** – należy przez to rozumieć grób (zarówno ziemny, jak i murowany) przeznaczony do składania dwóch lub więcej trumien ze zwłokami lub urn;
 - d. **katakumbach** – należy przez to rozumieć pomieszczenie z niszami w ścianie przeznaczone do pochówku zwłok;
 - e. **kolumbarium** – należy przez to rozumieć budowlę z niszami przeznaczonymi do składania urn.

§ 3.

1. W miejscowościach, w których nie ma cmentarzy komunalnych, zarządca cmentarza parafialnego jest obowiązany umożliwić pochowanie na tym cmentarzu zwłok zmarłych innego wyznania lub niewierzących, bez jakiegokolwiek dyskryminacji.
2. Zarządca cmentarza parafialnego nie może odmówić pochowania zwłok osoby, która posiada nabyte prawo do pochówku w określonym miejscu tego cmentarza.
3. Prawo to służy, obok osoby określonej w ust. 2, także jej bliskim, to jest małżonkowi, wstępnym, zstępnym, rodzeństwu i przysposobionym.
4. Zwłoki osób, o których mowa w ust. 2 i 3, powinny być przez zarządcę cmentarza parafialnego traktowane na równi ze zwłokami osób należących do parafii, str. 1/8

która jest właścicielem cmentarza, w szczególności pod względem wyznaczenia miejsca pochowania, właściwego ceremoniału pogrzebowego i wznoszenia nagrobków.

Urządzenie cmentarza

§ 4.

1. Cmentarze parafialne winny być urządzone i zarządzane zgodnie z prawem kanonicznym oraz według norm zawartych w obowiązujących przepisach prawa polskiego (por. aneks).

2. Arcybiskup Metropolita Katowicki decyduje o założeniu lub rozszerzeniu cmentarza parafialnego, które może nastąpić na terenie przeznaczonym na ten cel w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego po uzyskaniu zgody właściwego państwowego inspektora sanitarnego.

§ 5.

Cmentarz parafialny winien być tak zaplanowany, by zapewnić łatwe dojście do każdego grobu. Należy zaplanować aleje główne, będące zasadniczymi ciągami komunikacji oraz mniejsze, boczne, które prowadzą do poszczególnych pól grzebalnych. Aleje te winny mieć – w miarę możliwości – utwardzoną nawierzchnię.

§ 6.

1. Teren cmentarza musi być ogrodzony.
2. Przy wejściu na cmentarz w widocznym miejscu winien być umieszczony regulamin cmentarza.
3. Na cmentarzu niezbędne są punkty czerpania wody.
4. Na cmentarzu należy wyznaczyć wystarczającą liczbę miejsc składowania odpadów, biorąc pod uwagę wielkość cmentarza i liczbę grobów.
5. Jeśli warunki terenowe na to pozwalają, przy cmentarzu powinien znajdować się parking.

Zarząd cmentarzem parafialnym

§ 7.

1. Cmentarzem parafialnym zarządza proboszcz lub administrator parafii albo osoba, z którą parafia zawarła umowę o administrowanie nieruchomością.
2. W przypadku zarządzania cmentarzem przez proboszcza lub administratora parafii:
 - a. wszystkie sprawy związane z pogrzebem i cmentarzem załatwiane są w kancelarii parafialnej;
 - b. księgi cmentarne i plan graficzny cmentarza są przechowywane w kancelarii parafialnej (duplikaty mogą znajdować się na cmentarzu u grabarza);
 - c. grabarz i inne osoby pracujące na cmentarzu są zatrudniane i wynagradzane przez parafię;
 - d. grabarz jest odpowiedzialny za codzienne otwieranie i zamykanie cmentarza;
 - e. wszystkie ofiary związane z pogrzebem i cmentarzem wpływają do kasy parafialnej;

f. wszystkie koszty związane z prowadzeniem cmentarza są pokrywane przez kasę parafialną.

3. W przypadku powierzenia zarządzania cmentarzem osobie trzeciej:

a. wszystkie sprawy związane z pogrzebem katolickim załatwiane są w kancelarii parafialnej;

b. sprawy związane z przygotowaniem miejsca grzebalnego załatwiane są z zarządcą cmentarza na zasadzie wolnej konkurencji;

c. księgi cmentarne i plan graficzny cmentarza są przechowywane w kancelarii parafialnej (duplikaty mogą być na cmentarzu);

d. zarządca cmentarza i inne osoby pracujące na cmentarzu prowadzą własną działalność gospodarczą (odpowiednio zarejestrowaną i opodatkowaną);

e. parafia zawiera z zarządcą cmentarza umowę o administrowanie nieruchomością (cmentarzem) według załączonego wzoru.

§ 8.

Wszyscy uczestnicy ceremonii pogrzebowych oraz osoby przebywające na cmentarzu są zobowiązane do przestrzegania regulaminu cmentarza i zarządzeń jego zarządcy.

§ 9.

Biuro cmentarza może znajdować się na cmentarzu. Jeśli jest usytuowane w innym miejscu, wtedy na cmentarzu powinna być umieszczona informacja wskazująca jego dokładny adres i numer telefonu.

§ 10.

1. Pracowników cmentarnych zatrudnia zarządca cmentarza.

2. Prace związane z pochówkiem i utrzymaniem cmentarza mogą być wykonywane również przez wolontariuszy zgodnie z obowiązującym prawem.

§ 11.

1. Zarządca cmentarza powinien dokonać ubezpieczenia cmentarza od odpowiedzialności cywilnej.

2. Ubezpieczenia poszczególnych obiektów cmentarnych (grobowców, nagrobków, pomników i tym podobne) od aktów wandalizmu, przypadkowego uszkodzenia lub zniszczenia mogą dokonywać indywidualnie osoby sprawujące nad nimi pieczę.

3. Odpowiedzialność parafii za osobowe lub rzeczowe szkody powstałe na terenie cmentarza uzależniona jest od tego, czy zarządca cmentarza ponosi za nie winę.

§ 12.

1. Zarządca cmentarza jest zobowiązany do prowadzenia następującej dokumentacji:

a. księgi osób pochowanych na cmentarzu, prowadzonej według numeracji narastającej lub w układzie rocznym; układ księgi i sposób dokonywania wszelkich zapisów ściśle określa prawo państwowe (por. aneks);

b. księgi cmentarnej, czyli alfabetycznego spisu osób pochowanych na cmentarzu; układ księgi i sposób dokonywania w niej zapisów określa prawo państwowe (por. aneks);

c. księgi grobów, utworzonej na podstawie planu cmentarza zawierającego podział na pola grzebalne (sektory), rzędy i miejsca; księga ta winna zawierać dane osoby pochowanej oraz dane (imię, nazwisko, adres) osoby, która przyjęła opiekę nad grobem i która jednocześnie ma prawo – po uiszczeniu kolejnej ofiary – decydowania o przeznaczeniu danego miejsca po upływie dwudziestu lat od dnia pochówku.

2. Wpisów do ksiąg cmentarnych na podstawie oryginału karty zgonu dokonuje osobiście zarządca cmentarza lub osoba przez niego upoważniona.

3. Księgi cmentarne mogą być prowadzone w wersji elektronicznej.

§ 13.

1. Zarządca cmentarza przechowuje księgi cmentarne bezterminowo.

2. Oryginały ksiąg wraz z planem cmentarza powinny być przechowywane w kancelarii parafii, w pomieszczeniu zapewniającym należyte ich zabezpieczenie przed uszkodzeniem, zniszczeniem, kradzieżą oraz w sposób uniemożliwiający zmiany wpisów przez osoby nieupoważnione. Ich duplikaty mogą się znajdować na cmentarzu.

3. Kartę zgonu należy przechowywać przez okres co najmniej trzydziestu lat.

Prawo do grobu

§ 14.

1. Każdy grób powinien mieć dysponenta.

2. Dokumentem potwierdzającym prawo do dysponowania grobem jest imienne pokwitowanie uiszczenia ofiary za grób wystawione dysponentowi przez zarządcę cmentarza.

3. W przypadku śmierci dysponenta grobu (także w sytuacji, gdy nie został on w nim pochowany) prawo do dysponowania grobem przechodzi na osobę, która zleciła organizację pogrzebu, chyba że inna osoba przedstawi prawomocne orzeczenie sądowe wskazujące ją jako osobę uprawnioną do dysponowania grobem.

4. Dysponent grobu jest uprawniony do zrzeczenia się prawa do miejsca grzebalnego na rzecz najbliższych członków rodziny zmarłego, którego ciało pochowano w danym grobie. Takie zrzeczenie może nastąpić tylko w formie pisemnej w biurze cmentarza, przy czym jeden egzemplarz oświadczenia woli zostaje w biurze, a drugi otrzymuje dysponent grobu.

§ 15.

Odnosnie do rozmiarów grobów oraz innych miejsc pochówku zwłok i szczątków ludzkich należy się kierować przepisami prawa państwowego (por. aneks).

§ 16.

1. Na grobach można ustawić nagrobki o wymiarach nieprzekraczających granic powierzchni grobu albo usypywać ziemię w postaci pagórka nad grobem. Ustawienie nagrobka nie zmienia faktu, że w dalszym ciągu pozostaje to grób ziemny.

2. Na cmentarzach parafialnych nie należy budować grobowców naziemnych.

3. Na cmentarzach parafialnych zabrania się wydzielania pól przeznaczonych do rozsypywania prochów zmarłych.

§ 17.

Należy uzyskać zgodę zarządcy cmentarza na postawienie każdego nagrobka, wjazd pojazdów mechanicznych na cmentarz, zagospodarowanie przejścia między grobami (montowanie ławek, sadzenie krzewów przy grobach, układanie chodników wokół grobów i tak dalej). Wydanie takiej zgody może się wiązać ze złożeniem ofiary zgodnie z zasadami podanymi do publicznej wiadomości.

§ 18.

1. Grób ziemny nie może być wykorzystany do ponownego pochówku przed upływem dwudziestu lat.
2. Ponowne wykorzystanie grobu po upływie tego okresu nie może nastąpić, jeżeli uprawniona osoba zgłosi zastrzeżenie przeciw temu i uiszcza ofiarę przewidzianą za pochowanie zwłok. Zastrzeżenie to ma skutek na dalszych dwadzieścia lat i może być odnowione. Prawo to przysługuje przede wszystkim osobie, która zajęła się przygotowaniem pogrzebu i zadeklarowała opiekę nad grobem.
3. Po upływie dwudziestu lat grób może być przeznaczony do ponownego pochówku, to znaczy zarządca cmentarza może przekazać to miejsce innej osobie celem pochowania tam ciała innego zmarłego. Wskazane jest, w miarę możliwości, powiadomienie osoby opiekującej się grobem o takim zamiarze. Gdy nie można się z nią skontaktować bezpośrednio, to należy odpowiednio wcześniej umieścić na grobie tabliczkę z napisem „Grób do przekopania”.
4. Dotychczasowe prawo do grobu wygasa od momentu i na skutek zaistnienia prawa innej osoby do pochowania zwłok w tym grobie. Jednak dopóki zarządca cmentarza nie rozporządził miejscem i inna osoba nie nabyła prawa do grobu w tym miejscu, można skutecznie zgłosić zastrzeżenie i uiszczyć ofiarę, przedłużając prawo do grobu na następne dwadzieścia lat.
5. Osobie, która mimo upływu terminu nie dokonała przedłużenia zgodnie z wymienionymi wyżej warunkami, nie przysługuje roszczenie o przywrócenie posiadania miejsca oddanego przez zarządcę cmentarza innej osobie z przeznaczeniem na grób, chociażby nadal stale odwiedzała grób i utrzymywała go w należytych stanie.
6. Dozwolone są umowy przedłużające termin, przed upływem którego nie wolno użyć grobu do ponownego pochowania.

§ 19.

1. W przypadku grobów murowanych, przeznaczonych do pochowania zwłok więcej niż jednej osoby, a także miejsc przeznaczonych do pochówku urn zawierających szczątki ludzkie powstałe w wyniku spopielenia zwłok, prawo do użytkowania miejsca na cmentarzach parafialnych archidiecezji katowickiej jest rezerwowane na pięćdziesiąt lat.
2. W sytuacji opisanej w ust. 1 ofiara za prawo do użytkowania miejsca na cmentarzu jest pobierana za cały ten okres.
3. W istniejących grobach murowanych dopuszcza się chowanie zwłok osób zmarłych w ciągu dwudziestu lat po wydaniu decyzji o zamknięciu cmentarza.
4. W grobie murowanym nie mogą być chowane zwłoki osób niemających do tego grobu uprawnienia.

§ 20.

Zabrania się użycia do ponownych pochówków tych grobów, które mają wartość pamiątek historycznych (ze względu na swą dawność lub ze względu na osoby, których ciała są w nich pochowane, albo ze względu na zdarzenia, z którymi groby te mają związek), bądź też które mają wartość artystyczną.

§ 21.

1. Ekshumacja zwłok i szczątków może być dokonana:

- a. na umotywowaną prośbę osób uprawnionych do pochowania zwłok za zezwoleniem właściwego państwowego inspektora sanitarnego;
- b. w odpowiedzi na zarządzenie prokuratora lub sądu;
- c. na podstawie decyzji właściwego państwowego inspektora sanitarnego w razie zajęcia terenu cmentarza na inny cel.

2. W przypadku wymienionym w ust. 1 pkt. c zwłoki i szczątki powinny być pochowane na nowo w innym miejscu. W przypadkach wywłaszczenia terenu cmentarnego koszt ekshumacji i przeniesienia ponosi nabywca terenu.

3. Zwłoki osób zmarłych na choroby zakaźne, których wykaz ustala minister właściwy do spraw zdrowia, nie mogą być ekshumowane w przypadkach przewidzianych w ust. 1 pkt a przed upływem dwóch lat od dnia zgonu.

4. Szczegółowy sposób przeprowadzania ekshumacji określa prawo państwowe (por. aneks).

§ 22.

Należy kilka razy w roku w ogłoszeniach parafialnych zachęcać wiernych do dbania o groby i przypominać, że w przypadku nieprzedłużenia rezerwacji grobu może on zostać użyty do ponownego pochowania zwłok. Dotycząca tej sprawy informacja powinna być również umieszczona na stałe przy wejściach na cmentarz.

Ofiary cmentarne

§ 23.

1. Określenie wysokości ofiar cmentarnych należy do parafii, która jest właścicielem cmentarza.

2. Wysokość ofiar na cmentarzach parafialnych powinna być ustalona analogicznie do wysokości opłat ustalonych dla cmentarzy komunalnych znajdujących się w najbliższej okolicy i powinna uwzględniać realne koszty utrzymania oraz koniecznych inwestycji.

3. Szczegółowe decyzje co do wysokości ofiar (takich jak ofiara za miejsce grzebalne, za wydanie zezwolenia na postawienie nagrobka i tym podobne) podejmują proboszczowie lub administratorzy parafii będących właścicielami cmentarza po zasięgnięciu opinii parafialnej rady do spraw ekonomicznych.

4. Można zachować zwyczaj pobierania ofiary w wysokości dziesięciu procent wartości nagrobka stawianego na cmentarzu.

§ 24.

W przypadku niedostatku materialnego rodziny zmarłego należy zmniejszyć wysokość ofiar, a nawet z nich zrezygnować.

§ 25.

Wpływy z ofiar cmentarnych powinny być przeznaczane w pierwszym rzędzie na pokrycie kosztów utrzymania cmentarza (a w szczególności na: wynagrodzenia pracowników cmentarza, koszty wywozu i składowania śmieci, utrzymania porządku na cmentarzu, opłaty za wodę, energię elektryczną, ubezpieczenie cmentarza), a następnie na inne cele parafialne.

ANEKS:

Wykaz aktów prawa państwowego związanych z cmentarzami i pochówkiem

Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. z 1933 r., Nr 39, poz. 311 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 października 1936 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Opieki Społecznej w sprawie wykonania ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. z 1936 r., Nr 85, poz. 595).

Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2015 r., poz. 2126 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 25 sierpnia 1959 r. w sprawie określenia, jakie tereny pod względem sanitarnym są odpowiednie na cmentarze (Dz. U. z 1959 r., Nr 52, poz. 315).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 3 sierpnia 1961 r. w sprawie stwierdzenia zgonu i jego przyczyny (Dz. U. z 1961 r., Nr 39, poz. 202).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 sierpnia 2001 r. w sprawie sposobu prowadzenia ewidencji grobów (Dz. U. z 2001 r., Nr 90, poz. 1013).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 grudnia 2001 r. w sprawie wykazu chorób zakaźnych, w przypadku których stwierdzenie zgonu wymaga szczególnego postępowania ze zwłokami osób zmarłych na te choroby (Dz. U. z 2001 r., Nr 152, poz. 1742).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi (Dz. U. z 2001 r., Nr 153, poz. 1783).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 grudnia 2007 r. w sprawie wydawania pozwoleń i zaświadczeń na przewóz zwłok i szczątków ludzkich (Dz. U. z 2007 r., Nr 249, poz. 1866).

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 7 marca 2008 r. w sprawie wymagań, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca pochówku zwłok i szczątków (Dz. U. z 2008 r., Nr 48, poz. 284).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie trybu i warunków przekazywania zwłok do celów naukowych (Dz. U. z 2009 r., Nr 129, poz. 1067).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 lipca 2010 r. w sprawie sposobu postępowania ze zwłokami osób pozbawionych wolności zmarłych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. z 2010 r., Nr 123, poz. 839).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 marca 2011 r. w sprawie sposobu przechowywania zwłok i szczątków (Dz. U. z 2011 r., Nr 75, poz. 405).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 22 stycznia 2015 r. w sprawie postępowania ze zwłokami cudzoziemców umieszczonych w strzeżonym ośrodku lub przebywających w areszcie dla cudzoziemców (Dz. U. z 2015 r., poz. 179).